

Реферат викладений повністю!!!

План

Вступ

1. Сутність системи абсолютного ідеалізму і діалектичного методу Гегеля.

2. Зміст основних законів діалектики

3. Філософське вчення про державу і право Гегеля

Висновки

Список використаних джерел

Вступ Філософська система великого німецького мислителя Г. В. Ф. Гегеля (1770–1831 рр.) продовжує справляти великий вплив на розвиток філософської, правової, історичної, політичної та соціальної наук. Фундаментальні праці Гегеля («Філософія права», «Філософія історії», «Феноменологія духу», «Наука логіки») не втратили своєї актуальності, підтверджують непересічне значення застосування нового діалектичного методу аналізу соціальних процесів, геніальні висновки щодо вузлових проблем суспільного розвитку.

1. Сутність системи абсолютного ідеалізму і діалектичного методу Гегеля

У своїй першій найбільш значній роботі «Феноменологія Духу» Гегель намагається вирішити проблему тотожності суб'єкта і об'єкту, мислення і буття на основі обґрунтування тотожності індивідуального і «абсолютного Я». Першим кроком на шляху подолання протилежності суб'єкта і об'єкту, на думку Гегеля, є рух індивідуальної свідомості до ототожнення з «абсолютним Я», тобто із загальнолюдською свідомістю, духовним світом всього людства. Це можливо лише шляхом поступального розвитку свідомості, в ході якого

індивідуальна свідомість проходить весь той шлях, все ті етапи, які пройшло людство впродовж всієї своєї історії. Феноменологія духу — це одночасний процес розвитку всесвітньої культури, накопичення духовного досвіду людства і освоєння цього досвіду конкретним індивідом, перетворення його на особистість, що оволоділа багатством людської культури, всіма досягненнями людства [4].

Рух свідомості, по Гегелю, — це сходження від абстрактного до конкретного. Кожний подальший ступінь містить в собі всі попередні, перетворюючи їх на новому, вищому рівні.

Перший ступінь — свідомість. Предмет протистоїть людському «Я», як зовнішня даність, і визначає його: свідомість виявляється «теоретичною» або такою, що споглядає (плотські сприйняття, форми розуму). Наступний ступінь — самосвідомість. Предмет і свідомість тотожні, свідомість визначає свій предмет, сама себе і тому виступає, перш за все, як практично діюча. Коли самосвідомість осягає свою загальність, оглядає в собі абсолютну повноту реальності, воно виступає як «розум». Вищим ступенем в розвитку індивідуальності є ступінь «духу». На цьому ступені свідомість осягає духовну реальність світу і себе, як вираження цієї реальності.

З кожним з цих ступенів розвитку індивідуальної свідомості співвідносяться певні ступені і форми розвитку людської культури, духовного життя: мораль, наука, право, релігія і ін. Вершиною всього цього руху в історичному і індивідуальному плані є освоєння мови філософії — понять. Дійти до вищої точки розвитку по Гегелю, це означає «дійти до поняття», стати здатним формувати і виражати свої думки в системі понять і категорій логіки. До Гегеля в понятті бачили суб'єктивне утворення. Гегель вважав, що Поняття (з великої букви) це і є абсолютна тотожність суб'єкта і об'єкту, та тотожність, яка для Фіхте є ніколи нездійсненим, але бажаним ідеалом [7].

Гегель називав свою філософську систему «абсолютним ідеалізмом». Абсолютний ідеалізм філософії Гегеля пов'язаний з його прагненням охопити весь універсум, весь природний і духовний світ єдиним поняттям. Таким початковим поняттям гегелівської системи є «Абсолютна ідея».

Перше і основне визначення «Абсолютної ідеї», по Гегелю, є розум, мислення. У Гегеля «Абсолютна ідея» є субстанція, яка складає суть і першооснову всіх речей. «Розум є субстанція, а саме те, завдяки чому і в чому вся дійсність має своє буття, розум є нескінченна потужність, тому, що розум не настільки безсилий, щоб обмежуватися ідеалом і існувати як щось особливе лише поза дійсністю, невідомо де, в головах деяких людей. Розум є нескінченний зміст, вся суть і істина, і він є для себе самого тим предметом, на обробку якого направлена його діяльність, тому, що він не має потреби подібно до кінцевої діяльності в умовах зовнішнього матеріалу: даних засобів, з яких він витягував би зміст і об'єкт своєї діяльності» [1, 258].

Таким чином, «Абсолютна ідея» Гегеля є першооснова або субстанція всього того, що існує.

Універсальна схема творчої діяльності «світового духу» розкривається у Гегеля на

основі процесу саморозвитку «Абсолютної ідеї». Вона існує вічно і містить в прихованому, «згорнутому» вигляді всі можливі визначення природних, суспільних і духовних явищ. В процесі саморозвитку «Абсолютна ідея» проходить різні стадії у вигляді послідовного руху від абстрактного — загальних визначень до визначень, збагаченим конкретним змістом.

Першим етапом саморозкриття «Абсолютної ідеї» є логіка. Логіка, по Гегелю, — це науково-теоретичне усвідомлення «Абсолютної ідеї». Через логіку «Абсолютна ідея» розкривається в її загальному змісті у вигляді системи категорій, починаючи від самих загальних — буття, небуття, наявного буття, якості, кількості і т. д., і закінчуючи конкретними, багатообразно визначуваними поняттями — хімізму, біологізму, пізнання і т.д.. Гегель характеризував категорії як поточні чисті думки, що знаходяться в стані безперервного мимовільного руху. Як формою, так і за змістом категорії не потребують плотсько-сприйманого матеріалу. Як чисті думки і ступені розвитку ідеї вони, самі по собі, змістовні і тому складають суть речей.

Наступний етап саморозвитку — природа — найбільш слабка частина його системи. Гегель погано знав природознавство і тому у філософії природи можна зустріти багато неточностей, помилок. Гегель дуже низько оцінює природу. Природа, по Гегелю, це необхідний в процесі розвитку «Абсолютної ідеї», але все таки допоміжний засіб. Створюючи природу, або, точніше, перетворюючись на природу, «Абсолютна ідея» опредмечує себе, і, тим самим, відчужується від своєї дійсної суті і стає у вигляді кінцевих плотських, тілесних одиниць.

По Гегелю, Бог створює природу з тією метою, щоб з природи виникла людина і разом з нею людський дух.

Першою стадією розвитку людського духу є суб'єктивний дух. Суб'єктивний дух розглядається Гегелем на трьох рівнях: антропології, феноменології і психології. Антропологія розкриває душу як субстанцію, що відчуває, феноменологія досліджує перетворення душі на свідомість по ступенях: свідомість — самосвідомість — розум, психологія показує теоретичні і практичні здібності духу.

Другою стадією розвитку людського духу є об'єктивний дух. Об'єктивний дух охоплює у Гегеля сферу соціального життя і розуміється як надіндивідуальна цілісність, що підноситься над окремими людьми і виявляється через їх різні зв'язки і відносини. Об'єктивний дух розгортається в праві, моралі, моральності, державі, релігії, мистецтві.

Вищою формою самореалізації Абсолютної ідеї є Абсолютний дух. Під Абсолютним духом Гегель розуміє сукупну духовну діяльність людства впродовж тисячоліть розвитку всесвітньої історії. Таким чином, Абсолютний дух — це та ж Абсолютна ідея, що приховано працює в людських цілях і справах, в діяльності всіх людських поколінь, це їх внутрішня ідеальна суть, прихована причина всіх діянь і пізнань [4].

У Гегеля поняття Абсолютна ідея і Абсолютний дух нерідко уживаються в одному і тому ж значенні. «Дух є завжди ідея», — пише Гегель. Але не слід упускати і відмінності у цих

понять. Ідея — це субстанція, чиста загальність. Дух — та ж ідея, але в її реальному виразі у вигляді різних форм інтелектуальної діяльності людей, починаючи від нижчих, плотських форм і кінчаючи абсолютним знанням. У Абсолютному дусі здійснюється повний збіг ідеї мислення і буття. Ідея пізнає буття у всьому різноманітті його визначень. Так Гегель вирішує поставлену Кантом проблему узгодження суб'єкта і об'єкту, мислення і буття [7].

Всяка система, на думку Гегеля, повинна бути завершена, тобто давати остаточні відповіді на поставлені питання. Рух Абсолютної ідеї, а отже, і всього наочного світу, має свій початок і кінець, замкнуті в певний круг. У Гегеля виходить, що вищою формою і кінцем розвитку Абсолютної ідеї, де вона усвідомлює сама себе і весь пройдений нею шлях і стає Абсолютним духом, є філософська система самого Гегеля. Відтепер висхідний рух Абсолютної ідеї припиняється і подальший процес руху можна уявити як замкнутий круг, просте повторення ідеєю пройденого шляху [3].

У певній суперечності з системою знаходиться діалектичний метод Гегеля. Діалектичний метод припускає розгляд всіх явищ і процесів в загальному взаємозв'язку, взаємообумовленості і розвитку. Цей метод у філософії зустрічався і до Гегеля. Спочатку термін «діалектика» означав мистецтво ведення суперечки і розроблявся, по перевазі, в цілях вдосконалення ораторського мистецтва. Родоначальниками діалектики можна вважати Сократа і софістів. Разом з тим, діалектика розроблялася у філософії як метод аналізу дійсності. Проте тільки Гегель надав діалектиці найбільш розвинену і досконалу форму. Послідовники Гегеля утворили два напрями: лівогегельянство і правогегельянство. Перші звернули увагу на гегелівський діалектичний метод і використовували його для критики християнства; других більше привертала філософська система об'єктивного ідеалізму.

2.

Зміст основних законів діалектики

Найбільша роль належить Гегелю в розробці проблем діалектики. Гегель характеризував діалектику як рушійну душу дійсного пізнання, як принцип, що вносить до змісту науки внутрішній зв'язок і необхідність. Він розробив ідеалістичну форму діалектики: розглядає діалектику категорій, їх зв'язки і переливи один в одного; дав діалектичний аналіз всіх найважливіших категорій філософії і сформував три основні закони: закон переходу кількісних змін в якісних, закон взаємопроникнення протилежностей і закон заперечення заперечення.

Закон переходу кількісних змін в якісні описує механізм саморозвитку. Гегель дає визначення категорій якості, кількості і міра, вважаючи їх трьома формами початкового ступеня буття ідеї.

Якість — це внутрішня визначеність предмету, явище, яке характеризує предмет або явище в цілому. Якість будь-якого предмету, явища, по Гегелю, визначається через його властивості. Властивість предмета — це його здатність певним чином співвідноситися, взаємодіяти з іншими предметами. Тобто властивості виявляються у відношенні між

предметами, явищами і так далі, самі по собі властивості не існують. Глибинною основою властивостей є якість того або іншого предмету. Число властивостей у кожного предмету теоретично нескінченно, бо в системі універсальної взаємодії можлива нескінченна кількість взаємодій. Відмінності між властивостями предмету і його якостями завжди відносні, бо, те, що є властивістю в одному відношенні, стає якістю в іншому.

Кількість Гегель визначав як зовнішню для буття визначеність, бачив в ній щось відносно байдуже для тієї або іншої речі. Наприклад, будинок залишається тим, що він є, незалежно від того, чи буде він більше або менше і так далі. Разом з тим, Гегель розглядав якість і кількість як взаємопроникаючі протилежності і вважав, що як немає якості без кількісних характеристик, так і не може бути кількості, абсолютно позбавленої якісної визначеності.

Якісно певну кількість Гегель виражав в категорії міри. Міра — це єдність якісної і кількісної визначеності предмету, показник того, що одній і тій же якості може відповідати певний діапазон кількісних характеристик. Отже, поняття міри показує, що якості належать лише певні кількісні значення. Граничні кількісні значення, які може приймати дана якість, межі кількісних інтервалів, в рамках яких воно існує, називаються межами міри [4].

Гегель писав, що ті або інші предмети і явища можуть змінюватися — зменшуватися або збільшуватися — в кількісному відношенні, але якщо ці кількісні зміни протікають у межах специфічної для кожного предмету і явища міри, то їх якість залишається тією самою, незмінною. Якщо ж подібне зменшення або збільшення вийде за межі своєї міри, то це необхідно приведе до зміни якості: кількість перейде в нову якість. Так, наприклад, «ступінь температури води, — писав Гегель, — спочатку не робить ніякого впливу на її рідкий стан, але потім, при зростанні або зменшенні температури досягається точка, на якій цей стан якісно змінюється, і вода переходить з одного боку, в пару, і, з іншого — в лід» [1,274].

Показуючи перехід кількості в якість, Гегель звертав увагу на зворотний процес дії цього закону, а саме, на перехід якості в кількість. Ці взаємопереходи Гегель розглядав як нескінченний процес: кількість, переходячи в якість, зовсім не заперечує якості взагалі, але заперечує лише дане визначення якості, місце якої одночасно займає інша якість. Ця знов утворена якість означає нову міру, тобто нову конкретну єдність якості і кількості, яка робить можливою подальшу кількісну зміну нової якості і перехід кількості в якість.

Гегель показав, що перехід від однієї міри до іншої, від однієї якості до іншої здійснюється завжди в результаті стрибка. Стрибок — це загальна форма переходу від одного якісного стану до іншого. Гегель характеризує стрибок як складний діалектичний стан. Стрибок — це єдність буття і небуття, що означає, що старої якості вже немає, а нової якості ще немає, і одночасно, колишня якість ще є, а нове — уже є. Стрибок — це стан боротьби нового із старим, відмирання колишніх якісних визначеностей і заміна їх новими якісними станами. Не існує іншого виду переходу від одного якісного стану в інший крім стрибка, проте стрибок може приймати нескінченне різноманіття форм відповідно до

специфіки тієї або іншої якісної визначеності [3].

Другий закон діалектики — закон взаємопроникнення протилежностей - розкриває в розвитку його внутрішнє джерело, імпульс, спонукальну силу. Основою всякого розвитку, з погляду цього закону, є боротьба протилежних сторін, тенденцій того або іншого процесу, явища. При характеристиці дії цього закону Гегель оперує категоріями: тотожність, відмінність, протилежності, суперечності.

Тотожність — категорія що виражає рівність об'єкту самому собі або декількох об'єктів один одному. Відмінність — це категорія, що виражає відношення нерівності об'єкту самому собі або об'єктів один одному. Протилежності — це категорія, що відображає взаємини таких сторін об'єкту або об'єктів один з одним, які корінним чином відрізняються один від одного. Суперечність — це процес взаємопроникнення і взаємозаперечення протилежностей [6].

Категорія суперечності є центральною в цьому законі. При розкритті дії цього закону, перш за все, Гегель підкреслював існування зв'язку і взаємодії між протилежностями. Він доводив, що дійсні протилежності постійно знаходяться в стані взаємопроникнення, що вони є рухомими, взаємозв'язаними і взаємодіючими тенденціями і моментами. Нерозривний взаємозв'язок і взаємопроникнення протилежностей виражаються в тому, що кожна з них має а свою іншу протилежність і існує як така лише постільки, поскільки існує ця її протилежність. Взаємопроникнення протилежностей Гегель показував на прикладі таких явищ як магнетизм і електрика. «Північний полюс в магніті, — писав він, — не може бути без південного. Якщо розрізатимемо магніт на дві половини, то у нас не опиниться в одному шматку північний полюс, а в інший південний. Точно також і в електриці позитивна і негативна електрика не суть два різних, таких, що окремо існують флюїда» [1,287].

Сторони єдиного цілого суть протилежності, вони знаходяться не тільки в стані взаємозв'язку, взаємообумовленості, до і взаємозаперечення, взаємовиключення.

Суперечності, згідно учення Гегеля, є внутрішньою основою розвитку світу, а розвитком є процес становлення, загострення і вирішення протиріч. Кожен предмет спочатку існує як тотожність самому собі, в якому містяться певні відмінності. На початку відмінності носять неістотний характер, потім перетворюються на істотні і, нарешті, переходять в протилежності. Розвиток протилежностей досягає стадії суперечності, яка фіксується моментом єдності і боротьби протилежностей. Ця стадія становлення суперечності, яка характеризується конфліктом, гострим протистоянням сторін, вирішується переходом протилежностей у вищі форми розвитку даного предмету. Вирішенням будь-якого конфлікту суперечностей є стрибок, якісна зміна даного об'єкту, перетворення його в якісно інший об'єкт, заперечення новим об'єктом старого, виникнення нових, інших суперечностей, властивих об'єкту нової якості [4].

Третій закон діалектики — закон заперечення заперечення відображає, по Гегелю, загальний результат і спрямованість процесу розвитку.

Усіляке заперечення означає знищення старої якості новою, перехід з одного якісного стану в інший. Проте, заперечення, по Гегелю, не просто знищення старого новим. Воно володіє діалектичною природою. Ця діалектична природа виявляється в тому, що запереченням є єдність трьох основних моментів: 1) подолання старого; 2) спадковість в розвитку; 3) затвердження нового.

Заперечення заперечення в подвійному вигляді включає ці три моменти і характеризує циклічність розвитку. Цю циклічність Гегель, перш за все, пов'язував з проходженням в процесі розвитку трьох стадій: твердження або положення (теза), заперечення, що протиставляє це твердження — (антитеза) і, нарешті, заперечення заперечення, зняття протилежностей (синтез) [7].

Процес заперечення заперечення, як чисто логічний процес, складається, по Гегелю, так, що думка спочатку виникає, потім суперечить сама собі і, нарешті, змінюється синтезуючою вищою думкою, в якій боротьба піднятих нею попередніх думок, як протилежностей, є рушійною силою подальшого розвитку логічного процесу. На рівні природи дію цього закону Гегель ілюструє на прикладі росту рослини. Візьмемо, наприклад, зернятко вівса. Кинемо його в землю. З нього проростає стебло, що заперечує це зернятко. Стебло через якийсь час починає колоситися і дає нове зерно, але вже в десятиразовому розмірі. Відбулося заперечення заперечення.

Головне в цій циклічності за Гегелем полягає в тому, що в розвитку здійснюється повторення минулого, повернення до початкового стану, але на принципово іншій якісній основі. Тому процес розвитку носить поступальний характер. Поступальність і повторюваність надають циклічності спіралевидну форму. Це означає, що процес розвитку є не прямою, а висхідною лінією, що обов'язково включає повернення, «нібито до старого», і перехідну на нову, вищий ступінь. Кожен новий ступінь багатше за своїм змістом, оскільки він включає все краще, що було накопичене на попередньому рівні. Цей процес позначений в гегелівській філософії терміном «зняття». Таким чином, процес розвитку характеризується поступальною ходом спіралі, що розширюється [4].

Отже, Гегель ввів діалектику в процес пізнання. Для нього істина – це процес, а не раз і назавжди дана, абсолютно правильна відповідь. Теорія пізнання у Гегеля співпадає з історією пізнання: кожен з історичних ступенів пізнання, розвитку науки дає «картину абсолютного», але ще обмежену, неповну. Кожен наступний ступінь багатше і конкретніше попередньою. Вона зберігає в собі все багатство попереднього змісту і заперечує попередній ступінь, але так, що не втрачає нічого цінного з неї. Таким чином, Гегель розробляє діалектику абсолютної і відносної істини.

3.

Філософське вчення про державу і право Гегеля

Багато з положень соціально-філософської концепції Гегеля сьогодні звучать дуже актуально, допомагають через категоріальний апарат соціальної філософії з'ясувати проблеми цивільного суспільства, правової держави, приватної власності, свідомості і самосвідомості особистості і суспільства, форм суспільної свідомості і ін.

Проблема права, свободи, моралі й моральності знаходилася в центрі творчих інтересів Гегеля впродовж усього його життя. Ще в праці "Народна релігія і християнство" він критично розглядав християнську релігію, що виражає мораль лише однієї, окремо взятої, людини. Тут Гегель зазначав, що народові потрібна моральна "народна релігія", яка розвивалася б разом із державою та була б здатна зберегти загальність і цілісність свободи та морального життя. Філософ уважав, що абсолютна, моральна цілісність є не що інше, як народ [8].

У працях Гегеля "Феноменологія духу", "Філософія духу" і "Філософія права" подано єдину концепцію співвідношення права, моралі та моральності. Проблеми права у "Феноменології духу" розкриваються на рівні "об'єктивного духу", коли дух переборює "індивідуальну свідомість" (суб'єктивний дух), досягає ступеня "суспільної свідомості" (об'єктивний дух) і відтак існує вже у формі колективного духу, в межах якого суспільство тісно підходить до усвідомлення законів свого розвитку. За вченням Гегеля, категорія "мораль" тотожна категорії "духу", еквівалентом моральної свідомості є "моральне суспільство". Царство моралі складається й розпадається на безліч індивідів, які рівні між собою. "Правовий стан" передбачає визнання права та обов'язку всіх бути особистістю. Правове суспільство породжує стихію дійсних сил особистостей. Приборкання стихійних сил пов'язане з моральністю, яка ґрунтується на свободі волі та усвідомленні суб'єктом усього комплексу моральних відносин [5].

Право, в розумінні Гегеля, є наявним буттям свободи. Відповідно до трьох основних ступенів і форм категоризації понять "свобода" і "право" "Філософія права" поділяється на три частини: "абстрактне право", "мораль", "моральність".

У сфері абстрактного права воля — безпосередня та абстрактна. Людина виступає тут як абстрактне і вільне "я". Така одинична воля є особистістю. Абстрактне право — це усвідомлення правоздатності, чиста можливість усіх наступних, конкретніших визначень права і свободи. Тільки на ступені моралі набувають значення самовизначення волі, мотиви, умисел і мета суб'єктів. У моральності цінність людини визначається її внутрішньою поведінкою. Розвиток моральності через ступені "умисел і вина", "наміри та благо", "добро і совість" дозволяє їй володіти абсолютним правом визначати, що є право, обов'язок та інші цінності.

Отже, справжня реалізація свободи в об'єктивному світі здійснюється у сфері моральності.

Загальна категоріальна структура концепцій "Філософії права" та "Феноменології духу" набуває вигляду: "моральність — право — мораль — моральність" [8].

Ідея моральної цілісності держави (держави є попередником окремих громадян і що людина — «істота політична»), перейнята німецьким філософом від античних мислителів (Платона, Аристотеля), у подальшому була розвинена ним відповідно до: поглядів Т. Гоббса про політичну централізацію, розумність життя в державі; до поняття "загальної волі" Ж.-Ж. Руссо; до ідей історизму, народного духу і єдності волі Ш.-Л. Монтеск'є. Але

державно-правові погляди Гегеля набагато глибші та ґрунтовніші, ніж у його попередників.

Він відкинув ідею природного стану і договірного походження держави, вважаючи, що договір має місце тільки у відносинах, що регулюються приватним правом, і не може бути джерелом державності [2].

Основним визначенням і вихідною об'єктивного духу є незалежна воля — практичний розум, (розум, що діє в зовнішньому світі). Тому воля складається з двох протилежних аспектів: загального та одиничного.

Вся сфера об'єктивного духу в Гегеля — це реалізація ідеї права або свободи. Мораль, моральність, держава — це все, на думку філософа, особливе право або дійсне буття різних ступенів свободи. Значну увагу в політико-правовому вченні Гегеля приділено проблемам співвідношення держави та особистості.

Вчення Гегеля з цього приводу є підсумком цілого етапу в історії політико-правових ідей і початком нового етапу розвитку. Громадська і філософська думка на першому етапі переконувала в тому, що одинична особа, наділена розумом і незалежною волею, є вихідною суспільного розвитку. Правам особи було присвоєно статус первинних, вічних, невід'ємних, що впливають із самої її природи. Суспільство розглядалося як механічна сума окремих осіб, продукт їхньої теоретичної та практичної діяльності.

Гегель переконливо довів, що справедливою може бути і протилежна концепція: людина, особистість є продуктом розвитку суспільства — сім'ї, громадянського суспільства, держави, — обумовлена ним, зобов'язана йому всім своїм існуванням і розвитком [7].

Гегель був переконаний, що істинна сутність особи та її свобода полягають у прагненні індивіда до своєї загальної природи, а право, з огляду на це, — практичне втілення свободи в її загальному вигляді в реальній дійсності, торжество об'єктивного духу у формі держави. Індивідуальну долю людини Гегель приніс у жертву загальному; вона, на думку філософа, мало важить на терезах історії.

Але розвиток історії та відносин між людьми в суспільстві уможливили висновок, що значення індивідуального життя індивіда та її свободи не такі вже й малі, як доводив Гегель, а елемент випадковості відіграє більш суттєву роль, ніж вважалося раніше. Поява тієї чи іншої особистості, наділеної незалежною волею, може відчутно впливати на перебіг подій. Це може мати місце не лише тоді, коли особистість надзвичайно видатна, а й тоді, коли особистість пересічна [3].

Отже, у центрі уваги «Філософії права» Гегеля закономірно перебуває ідея держави як вищої стадії розвитку людини і суспільства, за якої досягається тотожність розумного і дійсного. Гегель довів, що проблема свободи і права індивіда набула значущості проблеми свободи і права всього суспільства, що вони вузлові і взаємопов'язані, де свобода є похідною правовідносин.

За Гегелем свобода індивіда виявляється передусім у праві на приватну власність, позбавлення якої рівноцінне відлученню особистості від природи, від індивідуального «Я». Гегель обґрунтував причини існування правової рівності та майнової нерівності особистості. Люди рівні у правовому відношенні, рівні у праві на приватну власність, але не рівні в обсягах володіння нею.

Розуміючи подвійну природу власності (поєднання добра і зла), Гегель у цьому протистоянні віддавав перевагу добру і наголошував, що без власності людина буде більш неповноцінною, ніж з власністю. Розумність і доцільність власності він визнавав за умови, коли вона захищена законом.

Гегель виділив три складові реальної влади: законодавчу, виконавчу, конституційного монарха. Судова влада не виокремлюється, бо вона, за Гегелем, присутня в усіх зазначених гілках влади. Враховуючи те, що це були перші кроки філософів на шляху пошуку оптимальної форми державного устрою та засад громадянського суспільства, ідею конституційного монарха можна розуміти як прообраз президентської форми правління. Положення про уконституювання конституційної монархії означало про повний відхід Гегеля від абсолютизму. Ця проблема була ним добре поставлена, проте недостатньо обґрунтована [2].

Висновки

Отже, завершенням класичного німецького ідеалізму є філософська система Гегеля. Філософська система Гегеля - це теоретичне втілення християнської схеми розвитку світу, первоначалом якого є Абсолютна Ідея, яка перебуває у постійному розвитку і створює спочатку природу, потім людину, реалізувавши в ній свій творчий потенціал.

Проголошена Гегелем ідея загального і безперервного розвитку в його системі повністю не реалізовувалася, бо розвиток абсолютної ідеї завершувався Пруською державою і гегелівською філософією.

Філософська система Гегеля містить думку про початок і кінець розвитку абсолютної ідеї, що суперечить діалектичній ідеї розвитку як вічного і нескінченного. До того ж, коли Гегель вів мову про матерію, він підходив до її розвитку не діалектично: не бачив її розвитку в часі, бо вважав, що все, що відбувається в природі, є результат матеріалізації ідеї або її відчуження. Гегелівський діалектичний метод виявився оберненим в минуле, оскільки був підпорядкований вимогам філософської системи, яка відображала шлях, вже пройдений людством: сьогодення Гегеля опинилося кінцевим ступенем розвитку абсолютної ідеї.

Гегель розробив ідеалістичну форму діалектики: розглядає діалектику категорій, їх зв'язки і переливи один в одного; дав діалектичний аналіз всіх найважливіших категорій філософії і сформував три основні закони: закон переходу кількісних змін в якісних, закон взаємопроникнення протилежностей і закон заперечення заперечення. Отже, саме Гегель ввів діалектику в процес пізнання. Для нього істина – це процес, а не раз і назавжди дана, абсолютно правильна відповідь. Теорія пізнання у Гегеля співпадає з

історією пізнання: кожен з історичних ступенів пізнання, розвитку науки дає «картину абсолютного», але ще обмежену, неповну. Кожен наступний ступінь багатше і конкретніше попередньою. Вона зберігає в собі все багатство попереднього змісту і заперечує попередній ступінь, але так, що не втрачає нічого цінного з неї. Таким чином, Гегель розробляє діалектику абсолютної і відносної істини.

Проблема права, свободи, моралі й моральності знаходилася в центрі творчих інтересів Гегеля. Абсолютна, моральна цілісність є не що інше, як народ. Право, в розумінні Гегеля, є наявним буттям свободи. У центрі «Філософії права» Гегеля знаходиться ідея держави як вищої стадії розвитку людини і суспільства, за якої досягається тотожність розумного і дійсного. Гегель довів, що проблема свободи і права індивіда набула значущості проблеми свободи і права всього суспільства, що вони вузлові і взаємопов'язані, де свобода є похідною правовідносин. Вчення Гегеля з цього приводу є підсумком цілого етапу в історії політико-правових ідей і початком нового етапу розвитку.

Список використаних джерел

1.
Антология мировой философии: В 4 т. Т.3. – М., 1971. – С. 247-298.
2.
Держалюк М.С. Політико–правові аспекти філософії Гегеля та їх значення для України //Стратегічні пріоритети -№3 (8), - 2008. – С. 22-27.
3.
Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII-нач. XIX века. – М., 1989. – С. 197-268.
4.
Радугин А.А. Философия. Курс Лекций. – М.: Гайдарики, 2005. – С. 203-241.
5.
Семенов В.Г., Шульженко Ф.П. Формування ідеї громадянського суспільства та правової держави в західноєвропейській філософії XVII—XVIII століть. — К., 1995. — С. 38—47.
6.
Философия: Учебник /Под ред. проф. В. Н. Лавриненко. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Юрист, 2004. — С. 184-203.
7.
Шульга А.В. Гегель. — М., 1970. — С. 57-64.
8.
Шульженко Ф. П., Андрусак Т. Г. Історія політичних і правових вчень. — К.: Юрінком Інтер, 1999. — 304 с.

ФІЛОСОФІЯ АБСОЛЮТНОГО ІДЕАЛІЗМУ ГЕГЕЛЯ

Написав Тамила

Четвер, 20 жовтня 2011, 12:30 - Останнє оновлення Четвер, 20 жовтня 2011, 12:49
